

Gewestelijke Strategie voor de Economische Transitie (GSET)

2022-2030

BECl werkdocument

1. Inleiding

We beseffen dat onze productie- en consumptiewijzen moeten veranderen om de klimaatdoelstellingen te halen waartoe het Brussels Gewest zich heeft verbonden. Daarom willen we benadrukken dat BECI de noodzaak onderschrijft om de economie van het Brussels Gewest te leiden in een overgang naar koolstofneutrale, circulaire en regeneratieve productiemodellen.

Het is echter van essentieel belang dat die transitie kan plaatsvinden met een realistische en geleidelijke timing, met een geharmoniseerde aanpak op gewestelijke schaal, maar ook op Europees niveau, met het risico dat bedrijven naar de grootstedelijke regio verhuizen, als dit niet het geval is.

Een economische overgangsstrategie moet bovendien gepaard gaan van een begroting die de ambities van het Gewest weerspiegelt. Die begroting moet rekening houden met een weging aan de hand van indicatoren die een "reële" economie weerspiegelen, namelijk een economie die een zichtbare bijdrage levert aan de creatie van werkgelegenheid en aan het Brusselse BBP, en niet alleen aan milieu- en sociale criteria. Met de budgetten voor deze steun moeten de bedrijven de nodige inspanningen en investeringen kunnen doen om deel uit te maken van de 'voorbeeldige aanpak'. Daarbij wordt de financiële steun gewogen volgens bepaalde criteria zoals de omvang van het bedrijf, het aantal banen dat het genereert, de sector waarin het actief is en de strategische waarde die de activiteit voor het Gewest kan vertegenwoordigen.

Ten slotte willen wij er ook op wijzen dat het tijdschema voor de economische transitie moet worden aangepast aan de veranderende economische en geopolitieke context en aan de evaluatie van de GSET.

2 Algemene overwegingen

De strategische nota streeft naar "sterke paradigmaverschuivingen, ondersteund door de overheid". Dit paradigma betreft de economische, sociale en milieuaspecten van de economische activiteit. De strategie put inspiratie uit de 17 VN-doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (DDO's), uit de Europese groene taxonomie op algemeen niveau en uit de

doelstellingen van de Europese Green Deal van 2019 en van het "Fit for 55-pakket", in de context van een vermindering van de broeikasgassen.

De Brusselse regering heeft besloten dit paradigma toe te passen om de Brusselse economie op weg te helpen naar een duurzame economische overgang. Het beleid van het Brussels Gewest zal voortaan gericht zijn op de uitvoering van dit paradigma. In tegenstelling tot het economisch beleid van de twee andere gewesten en dat op federaal en Europees niveau (dat een tweeledige doelstelling heeft: enerzijds economische ontwikkeling en anderzijds de overgang naar een duurzame economie), is het Brusselse beleid gericht op economische ontwikkeling *via* de overgang naar een duurzame economie.

In dit opzicht zal het Gewest de economische overgang centraal stellen in zijn strategie en zal het geleidelijk en prioritair zijn middelen richten op ondernemingen waarvan de activiteiten overeenstemmen met een ecologisch en sociaal verantwoorde aanpak.

In die zin bestrijkt de strategie een zeer breed actieterrein.

Wat de doelstellingen betreft, vat de 1ste alinea van deze strategie alles samen en volstaat het om de kritiek te presenteren.

In 2030 zijn de bedrijven grotendeels betrokken bij de transitie om bij te dragen aan het herstel van natuurlijke ecosystemen die zich in een kritieke situatie bevinden. Of die bedrijven degraderen in ieder geval niet langer dergelijke ecosystemen. Grote en kleine, coöperatieve en niet-coöperatieve ondernemingen krijgen van de overheid een optimale en gestroomlijnde steun. Zij hebben zich aangepast aan de vraag naar lokale en duurzame producten en diensten en leggen trots hun jaarlijkse economische, sociale en milieurekeningen voor. Overheidsopdrachten zijn resoluut duurzaam en innovatief en bevorderen de ontwikkeling van regeneratieve economische activiteiten die banen voor laaggeschoolden opleveren.

3 Context van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Meer dan 250.000 mensen zijn zich de afgelopen 20 jaar in Brussel komen vestigen, een stijging van 27%.

Er zij op gewezen dat de evolutie van de bevolking in Brussel veel dynamischer en onstabiel is dan de netto groei van 250.000 mensen in 20 jaar laat vermoeden. Deze groei is een migratiesaldo en dus het resultaat van de in- en uitschrijving van inwoners in het BHG. Tussen 2000 en 2016 hebben bijvoorbeeld 2.256.848 mensen zich in Brussel geregistreerd en hebben 1.510.158 mensen het Gewest verlaten. In totaal waren er dus 3.767.006 individuele wijzigingen in de samenstelling van de Brusselse bevolking. De sociologische, sociale, economische en administratieve gevolgen van deze migraties zijn veel ingrijpender dan de loutere toename van de bevolking.

De transitie van een kosmopolitische en multiculturele stad als Brussel, de Europese hoofdstad, is een extra uitdaging (let wel: naast de wereldwijde uitdaging van de planeet).

Brussel staat niet aan de vooravond van een overgang naar een kosmopolitische stad, maar is dat al lang. Deze realiteit is geen bijkomende uitdaging, maar dé centrale uitdaging, die grotendeels bepalend is voor de economische overgang.

4. Economische instrumenten

4.1. Algemene opmerkingen

In de loop van de vorige legislaturen heeft de Brusselse regering de beperkte middelen waarover zij beschikte voor haar beleid ter ondersteuning van de ondernemingen, geleidelijk geconcentreerd op de lokale KMO's en startende ondernemingen. Grotere ondernemingen kwamen niet aan bod.

Hoewel het paradigma en de strategie nieuw zijn, blijven de instrumenten van het gewestelijk beleid onveranderd. Het merendeel van de maatregelen waaruit de strategie voor economische overgang bestaat, is in feite een optimalisering en rentabilisering van het bestaande stelsel voor steun en ondersteuning van de Brusselse economie.

Om deze omschakeling mogelijk te maken, zal de economische steun (begeleiding, financiering, onthaal, overheidsopdrachten, enz.) worden geheroriënteerd, zodat de economische activiteit opnieuw territoriaal wordt verankerd en een prioritair maatschappelijk doel toegekend krijgt.

BECI merkt dat het drievoudige beleid (economisch, milieu, maatschappelijk) op een billijke manier zal worden geïkt en in de eerste plaats van toepassing is op een zeer groot aantal KMO's, ZKO's, ambachtlieden en verenigingen in Brussel. Deze aanpak is nuttig omdat hij het grote aantal in Brussel gevestigde ZKO's aanmoedigt zich bij deze economische transitiebeweging aan te sluiten.

Beci stelt echter vast dat de GSET in de eerste plaats gericht is op een "bottom-up" strategie, d.w.z. een strategie gericht op een paradigmaverschuiving van onderaan de waardeketen (ZKO's en KMO's), terwijl de Europese taxonomie, die momenteel wordt toegepast in internationale ondernemingen en hun activiteiten en toeleveringsketens, gericht is op een "top-down" trickle-down effect naar ZKO's en KMO's toe. Zij zullen automatisch moeten voldoen aan de milieuvorschriften van de EU om te kunnen blijven werken met hun klanten die onder de taxonomie vallen. Deze zelfregulerende aanpak dient te worden toegepast op de thans nagestreefde bottom-up-benadering, omdat de middelen op die manier efficiënter worden beheerd.

Bovendien moet de GSET rekening houden met de eigenheden van het economisch weefsel: twee snelheden en een verschillende wendbaarheid naar gelang van bepaalde kenmerken, zoals de maturiteit van de onderneming, haar omvang of de sector waarin zij actief is.

4.2. Een ecosysteem ontwikkelen dat bevorderlijk is voor ondernemerschap

BECI juicht de inspanningen toe om privé steunstructuren bij de uitvoering van zijn maatregelen te betrekken door middel van financiering.

4.3. Financiering

Huidige situatie

"Deze instrumenten vertegenwoordigen een jaarlijks budget van ongeveer 200 miljoen euro en ondersteunen elk jaar ongeveer 7.000 bedrijven."

Wij vragen om details over hoe het budget van 200 miljoen wordt gebruikt om 7.000 bedrijven te ondersteunen. Wij zouden graag specifiek willen weten welk budget aan welk instrument zal worden toegekend, en hoeveel bedrijven onder deze instrumenten vallen.

Ten tweede merkt BECI op dat de parameters die in aanmerking zijn genomen voor de opzet van de economische instrumenten hier belangrijke parameters uitsluiten, zoals de creatie van (netto) werkgelegenheid en het effect op het Brusselse BBP.

Waar het om gaat

De ambitie is om Brussel een voortrekkersrol te laten spelen in de ecologische transitie en de solidariteitstransitie, door de economische activiteit lokaal te verankeren, kwalitatieve en onverplaatsbare banen te ontwikkelen en lokale goederen en diensten aan te bieden.

Het fundamentele probleem van deze strategie is de kloof tussen maatregelen op wereldschaal en de toepassing ervan op een lokale schaal die bestaat uit mini-operatoren. De echte kern van de Brusselse economie – namelijk de economie van een internationaal centrum en de hoofdstad van Europa – valt tussen deze twee benaderingen in en komt in de GSET niet aan bod. De metropolitane economie beantwoordt immers niet aan een idyllische toepassing van wereldwijde krachtlijnen op de lokale realiteit, zoals in het plan wordt bepleit.

Toch is de bijdrage van het bovenlokale deel van de Brusselse economie essentieel om de overgang naar een duurzame economie te verwezenlijken; of het nu gaat om technologie, digitalisering, energie en hergebruik van grondstoffen, logistiek, de voedingssector enz. of om arbeidsorganisatie, pariteitsonderhandelingen, het evenwicht werk-privéleven, enz.

De meeste instrumenten die op lokaal niveau kunnen worden aangewend om een economische overgang te bewerkstelligen, zullen worden aangereikt door deze bovenlokale ondernemingen en het federale en Europese economische en sociale overleg.

Bovendien schept juist de aanwezigheid van een grootstedelijke en internationale economie economische kansen voor een grote verscheidenheid aan KMO's, ZKO's en ambachtlieden. Die kansen zouden zonder deze Europese en internationale aanwezigheid niet bestaan.

De lokale verankering van de Brusselse economie kan in ieder geval slechts een marginaal effect hebben op de economische overgang van de gehele Brusselse economie.

4.5 Criteria voor de toegang tot financiële steun

Wat de definitie van voorbeeldfunctie en de criteria voor toegang tot financiële steun betreft, is het huidige GSET erop gericht om vanaf 2030 alleen steun te verlenen aan bedrijven die voldoen aan de criteria van de Europese taxonomieverordening.

De vragen van BECI met betrekking tot dit punt spitsen zich toe op vier aspecten:

1. **Het gekozen regelgevingskader:** de Europese taxonomie is ontworpen om Europese uitdagingen aan te gaan. Het is een zwaar referentiekader dat oorspronkelijk een classificatiesysteem voor financiële producten was. Zij moet daarom uitsluitend worden toegepast zoals bedoeld door haar ordonnateur, en mag

geen criterium zijn om in aanmerking te komen voor subsidies en financiering, zeker niet op het niveau van KMO's en startende ondernemingen.

2. **De timing** is niet afgestemd op de timing op Europees niveau. De overgang naar koolstofneutraliteit is gericht op een periode die loopt tot 2050. Door een exemplarische doelstelling voor 2030 vast te stellen, loopt de strategie echter 20 jaar vooruit op de Europese doelstellingen. Aangezien momenteel slechts 5% van de economische activiteiten aan deze criteria voldoet,¹ is het volstrekt onmogelijk dat alle economische activiteiten in een zodanig kort tijdsbestek deze overgang maken.

De bedrijven die de meeste financiële middelen nodig zullen hebben om de overgang te maken, zullen deze niet krijgen als zij hun volledige economische overgang niet in minder dan 8 jaar verwezenlijken, terwijl bedrijven die deze middelen niet of niet meer nodig hebben, er wel toegang toe zullen krijgen.

3. De termijn is des te problematischer gezien de **“one-size-fits-all” aanpak**. Het voorziet niet in een duidelijk onderscheid op basis van indicatoren zoals bedrijfsgrootte, sector van activiteit (belangrijke CO₂ bijdrager of niet), aantal banen ...
4. Ten slotte is de streefdatum een **“harde” deadline**. Afgezien van de stimulansen om tot 2030 een voorbeeldfunctie te vervullen op sociaal en milieugebied (FINA 5), voorziet de richtlijn niet in een geleidelijke afbouw voor bedrijven na de termijn van 2030.

BECI pleit voor een geleidelijke afschaffing van de steun aan bedrijven die niet voldoen aan de criteria van een sociale en duurzame economie vanaf 2030 en tot 2050.

4.6 Begeleiding

Huidige situatie

De invoering van een democratisch bestuurssysteem impliceert: (1) een hoge mate van autonomie in het bestuur van de vennootschap; (2) een besluitvormingsproces dat niet berust op kapitaalbezit, bijvoorbeeld in de vorm van “één persoon, één stem” tijdens de algemene vergadering van de vennootschap; (3) een participatieve dynamiek waarbij de verschillende belanghebbenden van het bedrijf (directieleden, werknemers, investeerders, leveranciers, klanten) worden betrokken, bijvoorbeeld door goede co-creatiepraktijken met leveranciers en klanten toe te passen, veranderingen in het ecosysteem te monitoren en af te stemmen op de belanghebbenden, diversiteit te waarderen, initiatieven en verantwoordelijkheden te decentraliseren en zelforganisatie aan te moedigen.

De invoering van een democratisch bestuurssysteem is een privéaangelegenheid en mag in geen geval worden opgelegd door een overheidsinstelling of worden vastgelegd in een

¹ Zie FAQ EU Taxonomy + “Report on taxonomy extension options linked to environmental objectives”, chapter 3.2. The “binary classification” problem

economisch beleidsplan, tenzij het de bedoeling is de markten te beïnvloeden door bepaalde economische structuren te bevoordelen ten opzichte van andere, wat in strijd is met het Belgische en Europese recht. Bovendien bestaat het gevaar dat "goede" en "slechte" ondernemingen nog verder worden gepolariseerd.

Meer nog: indien de overheid op deze wijze zou willen reguleren, dan moet erop worden gewezen dat het vennootschapsrecht een aangelegenheid van algemeen economisch recht is – en een federale bevoegdheid.

Visie voor 2030

"In 2030 zullen alle bedrijven die dat wensten, in verschillende mate een overgangsproces op gang hebben gebracht, nadat zij werden voorgelicht en gesteund door het privé- en/of overheidsecosysteem. Zij zullen wellicht goede milieubeheerpraktijken hebben ingevoerd en/of de sociale en milieueffecten van hun bedrijfsmodel in vraag hebben gesteld en/of nieuwe bestuursprocedures hebben getest.

Deze paragraaf impliceert een meer open en progressieve aanpak van de toepassing van de toegangscriteria, in tegenstelling tot de strikte naleving van de Europese taxonomie tegen 2030 die is gepland.

Maatregelen

Wat het effect betreft, is het moeilijk een onderscheid te maken tussen wat prioritair is en wat bijkomstig. In die zin is het eveneens moeilijk een onderscheid te maken tussen maatregelen in verband met "intern" milieubeheer en maatregelen die betrekking hebben op "externe" economische activiteiten.

Ze kunnen niet als gelijkwaardig worden beschouwd wat de gevolgen voor het milieu betreft. De middelen die voor elk van deze twee soorten maatregelen worden uitgetrokken, moeten worden gewogen naar gelang van zowel hun reële ecologische impact als de economische voordelen die zij voor het Gewest vertegenwoordigen.

Zwaartepunt 3 - Meer steun voor bedrijfsovergang

Bedrijven, groot en klein, coöperatief of niet, krijgen van de overheid een optimale en vereenvoudigde steun.

We moeten erop toezien dat overheidsdiensten geen ondersteunende structuren voor bedrijven worden. Dat is zeker niet hun hoofddoel. De gezondheidstoestand van het Gewest zal het ongetwijfeld dwingen keuzes te maken en zijn voetafdruk te verkleinen.

Zij hebben zich aangepast aan de vraag naar lokale en duurzame producten en diensten en leggen trots hun jaarlijkse economische, sociale en milieurekeningen voor.

Hoe wil de GSET meten in welke mate een bedrijf inspeelt op de lokale en duurzame vraag?

4.7 Duurzame, innovatieve en KMO-vriendelijke overheidsopdrachten

Overheidsopdrachten zijn resoluut duurzaam en innovatief en bevorderen de ontwikkeling van regeneratieve economische activiteiten die banen voor laaggeschoolden opleveren.

Het zou goed zijn te weten hoe groot het aandeel van de Brusselse overheidsopdrachten in het gewestelijke BBP is. Ook hier moet het onderscheid tussen bijkomstig en prioritair worden aangegeven om de middelen te kunnen wegen naar gelang van het effect.

4.8 Bevordering van sociaal en democratisch ondernemerschap

Deze voorwaarde is in de verordening betreffende de sociale economie opgenomen als een voorwaarde voor subsidiëring. Concreet betekent dit een kleine aanpassing van de statuten en een jaarlijkse vergadering met alle personeelsleden.

BECI is geen voorstander van een door het Gewest opgelegde verplichting naast het reeds bestaande overleg met de vakbondsafvaardiging, dat in grote ondernemingen van toepassing is. Men kan zich ook afvragen wat participatief en democratisch bestuur betekent in het merendeel van de ZKO's, die weinig mensen tewerkstellen en waar de interne organisatie in wezen informeel is.

Wat de instabiliteit van bepaalde soorten banen betreft, willen wij benadrukken dat de stedelijke context hier altijd in het voordeel zal werken van de registratie als werkzoekenden van profielen met lage kwalificaties of van mensen van buitenlandse afkomst met niet erkende en vaak te lage kwalificaties. Hun integratie op de arbeidsmarkt zal gebeuren via werkervaringen met verschillende statussen: stages, contracten voor bepaalde tijd, uitzendopdrachten, enz., voordat zij een duurzame baan krijgen.

Wie dit ontkent, negeert ook het belang van "overgangsbanen". De ervaring leert dat iemand die tussen twee periodes van werkloosheid een baan vindt, zelfs van korte duur, minder lang werkloos zal zijn dan iemand die dergelijke ervaringen niet heeft gehad.

Laten we ook de rol van uitzend-managers naar waarde schatten. Die hooggekwalificeerde freelancers verzorgen korte missies om de transformatie van ondernemingen te ondersteunen.

Strategische invalshoeken

"Wij moeten bij de burgers de wil creëren om sociale ondernemers te worden, zodat de oprichting van sociale en democratische ondernemingen (SDO's) wordt aangemoedigd, vooral in activiteitssectoren waar zij niet of nauwelijks aanwezig zijn."

Als de GSET voorziet in meer financiële steun aan SDO's, wat zal dan het effect zijn op het BBP van Brussel? Werden de economische voordelen en de haalbaarheid beoordeeld om na te gaan of het werkelijk haalbaar en wenselijk is alle conventionele bedrijven om te vormen tot SDO's?

Komt er een onderscheid tussen een onderneming van de sociale economie en een onderneming die sociale criteria integreert in haar organisatie? Hoe zal dit tot uiting komen in de toekenning van financiële steun aan dergelijke ondernemingen?

Hoe zal het concept van sociale onderneming bovendien evolueren als morgen alle ondernemingen "sociaal" moeten zijn?

5. Sectoroverschrijdend beleid

5.1. Toegang tot hulpbronnen, lokale productie en logistiek

"Brussel zal een "productief Gewest" zijn geworden: koolstofvrij, circulair, regeneratief, veerkrachtig en dat tegemoetkomt aan de behoeften van de stad en haar inwoners vandaag en morgen".

De krachtlijnen van het Industrieel Plan zijn nog niet bekend. We stellen ons dan ook vragen over de toekomst van de industrie in Brussel, en in het bijzonder over die van de grote industrieën die nog op het gewestelijk grondgebied aanwezig zijn. Aangezien het de bedoeling is de lokale productie te verhogen, achten wij het noodzakelijk een standpunt in te nemen ten aanzien van de instandhouding van deze productie, evenals ten aanzien van de bepaling van eventuele maatregelen om nieuwe productie aan te trekken.

Om de ontwikkeling van productieve activiteiten in stedelijke gebieden te ondersteunen, moet aan drie voorwaarden worden voldaan:

1. De beschikbaarheid van ruimten die voldoen aan de eisen van de productieve activiteit: aandacht voor ruimten die bestemd zijn voor productieve activiteit via de OGSO's²
2. Betaalbare ruimte voor startende en groeiende bedrijven
3. Strategisch beheerde ruimten op korte, middellange en lange termijn

5.2. Digitalisering

Het lijkt paradoxaal om de ontwikkeling van digitale technologieën aan te kaarten zonder het belang te vermelden en te integreren van de invoering van 5G, die van cruciaal belang zal zijn voor de ontwikkeling van deze technologieën. Bovendien wordt in de voorgestelde strategie de nadruk gelegd op de invoering van een sober digitaal gebruik, dat, zoals het wordt voorgesteld (verwarring tussen digitale/energie-efficiëntie en soberheid, "minder onnodig gebruik" – hoe definiëren we onnodig gebruik? ...) de volledige ontwikkeling van het potentieel van de digitale overgang niet mogelijk zal maken.

6. Overwegingen betreffende het actieplan

Een uitsplitsing van de begroting van het plan per toepassingsgebied en hoofdstuk is absoluut noodzakelijk om het evenwicht en het gewicht van de voorgestelde maatregelen te beoordelen.

Wat de toepassingsgebieden en hoofdstukken betreft, hebben wij de volgende vragen:

SDO 17: overheidsopdrachten in de richting van SDO's sturen door de invoering van sociale clausules om de vraag naar sociaal ondernemerschap te activeren

Het is belangrijk overheidsopdrachten te richten door sociale clausules op te nemen die oplossingen met een positief effect op de samenleving bevorderen. Deze actie houdt verband met het hoofdstuk over Overheidsopdrachten.

PRODO 8: Zorgen voor de ontwikkeling van een mix van functies in Brussel

² Ondernemingsgebieden in een Stedelijke Omgeving

BECI plaatst vraagtekens bij de strategische redenering achter deze maatregel. Moeten we niet integendeel strategische invalshoeken kiezen waarop Brussel zich wil positioneren?

LOG 5: Optimaliseren en verbeteren van vervoersmiddelen die weinig overlast veroorzaken

Ervoor zorgen dat dit overeenstemt met de “Visie voor 2030”. Men kan niet de ambitie hebben om op duurzame wijze te herindustrialiseren en tegelijkertijd de als zodanig gedefinieerde logistieke stromen afremmen.

COMM 13: Steun voor bulkverkoop en de ontwikkeling van een statiegeldsysteem

BECI kan een vrijwillig statiegeldsysteem op lokaal niveau steunen, maar is geen voorstander van een statiegeldsysteem dat een veralgemeende verplichting beoogt.

COMM 17: Consumptieprikkels ontwikkelen in voorbeeldwinkels

Wij vragen ervoor te zorgen dat deze stimulansen de concurrentie niet verstoren.

GOUV 6: Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest alternatieve en aanvullende indicatoren ter beschikking stellen, naast het Bruto Binnenlands Product (BBP).

BECI kan geen standpunt voor of tegen een bepaalde maatregel innemen zonder meer details over de doelstellingen en de wijze waarop de maatregel zou worden uitgevoerd.

7. COVID-19 crisis en geopolitieke context

Gezien de COVID-19 gezondheids crisis en de geopolitieke context (energievoorziening en prijsstijgingen, grondstoffenvoorziening, enz.) vragen wij dat de impact hiervan wordt geëvalueerd en opgenomen in de GSET. Ondernemers trachten namelijk te herstellen van de gevolgen van de crisis en zijn nog niet bereid te investeren in de gevraagde voorbeeldige aanpak.